ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 12ης Δεκεμβρίου 1974 *

Στην υπόθεση 36/74,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Arrondissementsrechtbank της Ουτρέχτης προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

1. Bruno Nils Olaf Walrave
2. Longinus Johannes Norbert Koch

και

1. Association Union Cycliste Internationale
2. Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie
3. Federacion Espanola Ciclismo

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 7, 48 και 59 της Συνθήκης ΕΟΚ και των διατάξεων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος, (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, C. O'Dálaigh και A. J. Mackenzie Stuart, προέδρους τμήματος, A. M. Donner, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars (εισηγητή), P. Pescatore, H. Kutscher και M. Sørensen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. P. Warner
γραμματέας: A. Van Houtte

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με διάταξη της 15ης Μαΐου 1974 που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 του ίδιου μήνα, το Arrondissementsrechtbank της Ουτρέχτης υπέβαλε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, διάφορα ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 7 παρ. 1, 48 και 59 παρ. 1 της Συνθήκης, καθώς και του κανονισμού του Συμβουλίου 1612/68, της 15ης Οκτωβρίου 1968 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33), περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητος.

2 Κατ' ουσίαν ερωτάται αν τα νομοθετικά αυτά κείμενα πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι είναι ασυμβίβαστη προς το περιεχόμενό τους διάταξη του κανονισμού της Union cycliste internationale που αναφέρεται στο παγκόσμιο πρωτάθλημα ποδηλασίας μεσαίων αποστάσεων με ποδηλάτες που ακολουθούν προπορευόμενους μοτοσυκλετιστές, κατά την οποία «ο προπομπός μοτοσυκλετιστής πρέπει να έχει την ίδια ιθαγένεια με τον ποδηλάτη του».

3 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο αγωγής κατά της Union cycliste internationale, καθώς και της ολλανδικής και της ισπανικής ποδηλατικής ομοσπονδίας, την οποία άσκησαν δύο Ολλανδοί υπήκοοι που μετέχουν συχνά ως «προπομποί μοτοσυκλετιστές» σε αγώνες τέτοιου τύπου, θεωρώντας ότι εισάγει διακρίσεις η προαναφερθείσα διάταξη του κανονισμού της UCI.

4 Λαμβανομένων υπόψη των στόχων της Κοινότητας, η αθλητική δραστηριότητα δεν υπόκειται στο κοινοτικό δίκαιο, παρά κατά το μέτρο που συνιστά οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2 της Συνθήκης.

5 Όταν μια τέτοια δραστηριότητα έχει χαρακτήρα παροχής μισθωτής εργασίας ή αμειβομένων υπηρεσιών, εμπίπτει ειδικότερα, κατά περίπτωση, στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 48 έως 51 ή 59 έως 66 της Συνθήκης.

6 Οι διατάξεις αυτές, που υλοποιούν το γενικό κανόνα του άρθρου 7 της Συνθήκης, απαγορεύουν κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων που αφορούν.

7 Σχετικά, η ακριβής φύση του νομικού δεσμού, δυνάμει του οποίου εκπληρώνονται αυτές οι παροχές, είναι αδιάφορη, εφόσον ο κανόνας του μη επιτρεπτού των διακρίσεων εκτείνεται εξίσου στο σύνολο των παροχών εργασίας ή υπηρεσιών.

8 Εν τούτοις, η απαγόρευση αυτή δεν αφορά τη σύνθεση αθλητικών ομάδων και ιδίως εθνικών ομάδων, ο σχηματισμός των οποίων είναι ζήτημα που ενδιαφέρει αποκλειστικά τον αθλητισμό και συνεπώς ξένο προς την οικονομική δραστηριότητα.

9 Ο περιορισμός όμως αυτός του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων πρέπει να παραμένει περιχαρακωμένος μέσα στον αντικειμενικό του σκοπό.

10 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να χαρακτηρίσει σύμφωνα με τις παραπάνω σκέψεις, τη δραστηριότητα που υποβάλλεται στην κρίση του, και ειδικότερα να κρίνει αν στο εν λόγω άθλημα ο «προπομπός μοτοσυκλετιστής» και ο ποδηλάτης αποτελούν ή όχι ομάδα.

11 Οι απαντήσεις δίδονται μέσα στα όρια του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως προσδιορίστηκαν παραπάνω.

12 Τα υποβληθέντα ερωτήματα αναφέρονται στην ερμηνεία των άρθρων 48 και 59 και δευτερευόντως του άρθρου 7 της Συνθήκης.

13 Κατ' ουσίαν αφορούν τη δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων αυτών σε ένομες σχέσεις που δεν διέπονται από το δημόσιο δίκαιο, τον προσδιορισμό του πεδίου εδαφικής εφαρμογής τους προκειμένου περί αθλητικών κανόνων που θεσπίστηκαν από παγκόσμια ομοσπονδία, καθώς και τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής ορισμένων απ' αυτές.

14 Ερωτάται πρώτον, σχετικά με καθένα από τα προαναφερθέντα άρθρα, αν οι διατάξεις ενός κανονισμού διεθνούς αθλητικής ομοσπονδίας μπορούν να θεωρηθούν ως ασυμβίβαστες προς τη Συνθήκη.

15 Προβλήθηκε ο ισχυρισμός, ότι οι απαγορεύσεις αυτών των άρθρων αφορούν περιορισμούς που προέρχονται από πράξεις της Διοικήσεως και όχι από νομικές πράξεις προσώπων ή ενώσεων μη διεπομένων από το δημόσιο δίκαιο.

16 Κοινό σημείο των άρθρων 7, 48 και 59 είναι ότι απαγορεύουν, στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής τους, κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας.

17 Η απαγόρευση των διακρίσεων αυτών επιβάλλεται όχι μόνο στη δράση των δημοσίων αρχών, αλλά εκτείνεται εξίσου και σε άλλης φύσεως κανονιστικές διατάξεις, οι οποίες σκοπεύουν στη ρύθμιση, κατά τρόπο συλλογικό, της μισθωτής εργασίας και της παροχής υπηρεσιών.

18 Πράγματι, η κατάργηση, μεταξύ των κρατών μελών, των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών — θεμελιώδης σκοπός της Κοινότητας, που διακηρύσσεται στο άρθρο 3γ της Συνθήκης — θα ετίθετο σε κίνδυνο, αν θα μπορούσε να εξουδετερώνεται η κατάργηση των φραγμών κρατικής προελεύσεως από εμπόδια προερχόμενα από την άσκηση της νομικής αυτονομίας ενώσεων ή οργανισμών μη διεπομένων από το δημόσιο δίκαιο.

19 Περαιτέρω, δεδομένου ότι οι όροι εργασίας στα διάφορα κράτη μέλη ρυθμίζονται άλλοτε νομοθετικά ή κανονιστικά και άλλοτε με συμβάσεις και άλλες πράξεις που συνάπτονται ή εκδίδονται από ιδιώτες, ο περιορισμός των εν λόγω απαγορεύσεων στις πράξεις της δημοσίας αρχής θα διέτρεχε τον κίνδυνο δημιουργίας ανισοτήτων στην εφαρμογή τους.

20 Χωρίς αμφιβολία, τα άρθρα 60 παράγραφος 3, 62 και 64 αναφέρονται ειδικά, όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών, στην κατάργηση κρατικών μέτρων· το γεγονός όμως αυτό δεν θίγει τη γενικότητα της διατυπώσεως του άρθρου 59, που δεν κάνει καμιά διάκριση ως προς την προέλευση των περιορισμών που πρέπει να καταργηθούν.

21 Εξάλλου, είναι αναμφισβήτητο ότι το άρθρο 48, που αναφέρεται στην κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας στον τομέα των αμειβομένων δραστηριοτήτων, εκτείνεται επίσης στις συμβάσεις και στους κανονισμούς που δεν προέρχονται από δημόσιες αρχές.

22 Έτσι, το άρθρο 7, παράγραφος 4 του κανονισμού 1612/68 προβλέπει ότι η απαγόρευση των διακρίσεων εφαρμόζεται στις συμβάσεις και άλλες συλλογικές ρυθμίσεις εργασίας.

23 Οι δραστηριότητες που αφορά το άρθρο 59 δεν διαφέρουν από αυτές του άρθρου 48 κατά τη φύση τους, αλλά μόνο κατά το ότι ασκούνται εκτός του νομικού δεσμού συμβάσεως εργασίας.

24 Μόνη αυτή η διαφορά δεν δικαιολογεί στενότερη ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής της ελευθερίας για τη διασφάλιση της οποίας πρόκειται.

25 Κατά συνέπεια, ο εθνικός δικαστής μπορεί να λάβει υπόψη του τις διατάξεις των άρθρων 7, 48 και 59 της Συνθήκης προκειμένου να εκτιμήσει το κύρος ή τα αποτελέσματα διατάξεως που περιλαμβάνεται σε κανονισμό αθλητικού οργανισμού.

26 Στη συνέχεια το εθνικό δικαστήριο θέτει το ερώτημα, σε ποιο βαθμό ο κανόνας του μη επιτρεπτού των διακρίσεων μπορεί να εφαρμοστεί σε έννομες σχέσεις που ιδρύθηκαν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μιας παγκόσμιας αθλητικής ομοσπονδίας.

27 Το Δικαστήριο καλείται επίσης να κρίνει αν η νομική κατάσταση διαφοροποιείται ανάλογα με το αν οι αθλητικοί αγώνες πραγματοποιούνται εντός ή εκτός της Κοινότητας.

28 Λόγω του επιτακτικού χαρακτήρα του κανόνα του μη επιτρεπτού των διακρίσεων, η τήρησή του επιβάλλεται, κατά την εκτίμηση όλων των εννόμων σχέσεων, κατά το μέτρο που τελούν σε τοπική σχέση προς την Κοινότητα λόγω του τόπου της ιδρύσεώς τους ή της παραγωγής των αποτελεσμάτων τους.

29 Απόκειται στον εθνικό δικαστή να κρίνει την ύπαρξη τέτοιας τοπικής σχέσης, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως, και να συναγάγει, ως προς τα έννομα αποτελέσματα αυτών των σχέσεων, τις συνέπειες της παραβιάσεως του κανόνα του μη επιτρεπτού των διακρίσεων.

30 Το εθνικό δικαστήριο θέτει, τέλος, το ερώτημα, αν το άρθρο 59, παράγραφος 1 και ενδεχομένως το άρθρο 7, παράγραφος 1 της Συνθήκης επάγονται άμεσα αποτελέσματα στις έννομες τάξεις των κρατών μελών.

31 Όπως εκτέθηκε παραπάνω, το άρθρο 59 έχει σκοπό να απαγορεύσει, στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας του παρέχοντος υπηρεσίες.

32 Το άρθρο 59 υλοποιεί στον τομέα αυτό τον κανόνα του μη επιτρεπτού των διακρίσεων, που διατυπώνεται στο άρθρο 7 για το γενικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης και στο άρθρο 48 για τον τομέα της μισθωτής εργασίας.

33 Όπως έχει ήδη δεχτεί το Δικαστήριο (απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1974 στην υπόθεση 33/74, Van Binsbergen), το άρθρο 59 θεσπίζει, για το τέλος της μεταβατικής περιόδου, ανεπιφύλακτη απαγόρευση που κωλύει μέσα στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, την επιβολή εμποδίων ή περιορισμών στον τομέα της παροχής υπηρεσιών λόγω ιθαγενείας του παρέχοντος τις υπηρεσίες, εφόσον πρόκειται για υπήκοο κράτους μέλους.

34 Συνεπώς, η προσήκουσα απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα είναι ότι το άρθρο 59, παράγραφος 1, κατά το μέτρο που αποσκοπεί στην κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας, ιδρύει, από το τέλος της μεταβατικής περιόδου, δικαιώματα υπέρ των πολιτών, τα οποία οφείλουν να προστατεύουν τα εθνικά δικαστήρια.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Arrondissementsrechtbank της Ουτρέχτης, αποφαίνεται:

1) Λαμβανομένων υπόψη των στόχων της Κοινότητας, η αθλητική δραστηριότητα δεν υπόκειται στο κοινοτικό δίκαιο παρά κατά το μέτρο που συνιστά οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2 της Συνθήκης.

2) Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, που περιέχεται στα άρθρα 7, 48 και 59 της Συνθήκης, δεν αφορά τη σύνθεση αθλητικών ομάδων και ιδίως εθνικών ομάδων, ο σχηματισμός των οποίων είναι ζήτημα που ενδιαφέρει αποκλειστικά τον αθλητισμό και συνεπώς ξένο προς την οικονομική δραστηριότητα.

3) Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας επιβάλλεται όχι μόνο στη δράση των δημοσίων αρχών, αλλά εκτείνεται εξίσου και σε άλλης φύσεως κανονιστικές διατάξεις, οι οποίες σκοπεύουν στη ρύθμιση, κατά τρόπο συλλογικό, της μισθωτής εργασίας και της παροχής υπηρεσιών.

4) Η τήρηση του κανόνα του μη επιτρεπτού των διακρίσεων επιβάλλεται κατά την εκτίμηση όλων των εννόμων σχέσεων, κατά το μέτρο που τελούν σε τοπική σχέση προς την Κοινότητα λόγω του τόπου της ιδρύσεώς τους ή της παραγωγής των αποτελεσμάτων τους.

5) Το άρθρο 59, παράγραφος 1 κατά το μέτρο που αποσκοπεί στην κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας, ιδρύει, από το τέλος της μεταβατικής περιόδου, δικαιώματα, υπέρ των πολιτών, τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

Lecourt O'Dálaigh Mackenzie Stuart Donner Monaco

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Sørensen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 1974.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο πρόεδρος
R. Lecourt